

TUDÁS MENEDZSMENT

A Pécsi Tudományegyetem

Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Karának periodikája

XII. évfolyam 2. szám

2011. október

Arató Gergely	
A felnőttképzés szerepe az új Európa 2020 stratégiában	3
Biba Sándor	
A munkaerő hatékony foglalkoztatásának HR-vonatkozású aspektusai	12
Szécsi Gábor	
Identitás és tudásátadás az új médiatérben	25
Miroslav Krystoň	
A felnőttek szabadidős képzése a nem formális oktatás integrált része.....	32
Malgorzata Swider	
Das Bild der Deutschen in der polnischen Gesellschaft nach dem zweiten Weltkrieg und seine Instrumentalisierung	42
Ásványi Zsófia	
A demokratikus deficit kérdése az Európai Unióban	53
Szügyi György	
A tudás és tudáshasznosítás szerepe az eredményorientált piaci versenyben	60
Langerné Buchwald Judit, Muity György	
Reformpedagógia és/vagy alternatív pedagógia a felnőttképzésben	64
Kotta Ibolya	
Az iskolai szorongás	70
K. Farkas Claudia	
Pedagógusnők és iskoláik	79
Koltai Zoltán	
„Európa Kulturális Fővárosa – Pécs, 2010” program megítélése Pécsen és Budapesten.....	84
Horváth András	
A Sport Általi Nevelés multifunkcionális szerepe	94
Koller Inez Zsófia	
A tudományos írásmű születése	101
Becker Boglárka, Járfás Eszter, Veszprémi Alexandra	
Egy valóságshow elemzése.....	109
Jávorka Brigitta	
A japán katasztrófa megjelenése a hírekben	115
Szijártó Boglárka	
Nélkülözhető-e a só, avagy függővé tehet-e bennünket a Facebook-kapcsolat?	122
Abstract	126

JÁVORKA BRIGITTA

A japán katasztrófa megjelenése a hírekben¹

„Ez a kötődés igazolja, hogy a hír nem közöl, hanem értelmez, azonosít: világképet formál, és igazol. Bizonyítja, hogy a hír manipulál, és legfőképpen azzal, hogy azt sugallja, nem manipulál.” (Dr. Aczél Petra)

A média sok szempontból hatással van az életünkre, a társadalom egészét és az egyént tekintve is. Ahogy a különböző reklámokkal befolyásolja a vásárlási szokásainkat, ugyanúgy hat a hírekkel a világképünkre.

A hozzáférhető információ mennyiségének ugrásszerű növekedésével fokozatosan erősödik a társadalmon belül érzékelhető híréhség jelensége. Ezzel párhuzamosan tapasztalható egy „kiégés”, melynek lényege, hogy a néző egyre több impulzust igényel ahhoz, hogy valami igazán felkeltse a figyelmét. Ez a változás nemcsak a filmiparra gyakorol hatást, hanem a különböző médiumok hírblokkjának tematikájára is.

Ennek fényében vetődik fel a kérdés: Minek van a mai világban hírértéke? Dr. Aczél Petra *A manipuláció manipulációja: A média hír* című cikkében a következőképpen fogalmazza meg a választ: „*Annak, ami kellően negatív (...), ami rekord-ízű (...), ami deviáns, váratlan, mégis a néző, olvasó, befogadó előzetes tudásával összeecsengő. Ami híres emberekről szól (...), ami folytatható (egy katasztrófa rengeteg újabb részlettel nyújt elegendő municiót), és ami könnyen leegyszerűsíthető jóra, rosszra, igazságra és hazugságra, lehetővé téve a gyors azonosítást (a politikai hírek többsége ilyen).*”² E felsorolás alapján is megállapíthatjuk, hogy különbséget kell tennünk a bulvár, a politikai, a bűnügyi, valamint a katasztrófa-hírek között.

Ahogy Dr. Aczél Petra is utal rá, inkább a „rossz híreknek” jut tér. Az MTV Közalapítvány Kuratóriumának 2000-ben írt beszámolója alapján az arányok a következők voltak az adott évben: az RTL Klub négyszer annyi, míg a TV2 hétszer annyi negatív tartalmú hírt közölt, mint pozitívat. Henkel Krisztin a *Negatív hír és következményei* című szakdolgozatában a következőképpen látja ennek okát: „Számukra már maga a hír értelmezése is különbözik a közszolgálati adók hírfogalmától. [...] a kereskedelmi adóknál a fő válogatási szempont a hír elad-

¹ Készült: Koller Inez Zsófia adjunktus „Közéleti és politikai kommunikáció Magyarországon” című órájára.

² Dr. Aczél Petra: *A manipuláció manipulációja: A médiahír*. In: Képmás, 2008. október.

hatósága.”³ Az MTV beszámolója az M1 statisztikáit kiegyenlítettnek ítélte a „*túlzottan, illetve egyoldalúan negatív hírtematika immár bizonyítottan szorongáskeltő hatásaira tekintettel*”.⁴

Személyes tapasztalatom szerint egyre többen vannak, akik úgy gondolják, hogy így is nagyon sok negatív benyomás éri őket az életben, ezért ezeket a hatásokat legalább a médiából kisebb mennyiségben kellene kapni. A bűnügyi tematikájú negatív tartalmú hírek arányára megoldást jelenthet a 2010. évi CLXXXV-es, A médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról című törvény, mely a következő cikkelyt tartalmazza: „38. § (1) [...] A más médiaszolgáltatótól átvett, illetve a demokratikus közvélemény tájékoztatását nem szolgáló, bűnügyi tematikájú híryanag vagy tudósítás a hírműsorszám időtartamának húsz százalékánál éves átlagban nem lehet hosszabb terjedelmű.”⁵

A kutatásom során a fenti döntéssel kapcsolatban is tettem fel kérdéseket, de mivel a célom az volt, hogy megmutassam, „mennyire vevők” a korosztályom tagjai a különböző rossz hírek részletesebb taglalására, nem egy bűnügyet, hanem egy megrázó eseményt, a Japánban történt katasztrófát választottam a vizsgálatom tárgyának. Ezt az eseményt az MTV beszámolója által a kereskedelmi csatornákon immár megszokottnak minősíthető „katasztrófa (baj) tematika” egyik fő témájának tekinthettük a kutatás indulásakor.

A közetlemezek mozgása következtében 2011. március 11-én Japánban 8,9-es erősségű földrengést tapasztaltak. Az ország komoly biztonsági előírásokkal rendelkezik a megszokott rengések miatt, így kisebb problémákkal sikerült átvészelnük az eseményt. Ám mivel az epicentrum a tenger mélyén volt, ezért olyan hullámokat gerjesztett, melyek a partot elérve cunamivá alakultak. A hatalmas víztömeg több igen súlyos problémát is okozott. Az eltűntek és a halottak száma tíz-húszeszes nagyságrendű, épületek váltak a földdel egyenlővé, valamint – ami a legnagyobb aggodalmat okozta – megrongálódott a fukusimai atomerőmű is.

A magyar média – akárcsak a világ csaknem valamennyi országáé – lépésről-lépésre nyomon követte az eseményeket, és igyekezett naprakész információkat nyújtani. Több szervezet (mint például a Magyar Tudományos Akadémia) is adott ki közleményt, illetve képviselőik nyilatkoztak a médiának, melyekben a lakosság megnyugtatóra törekedtek.

A „rossz hírekkel” kapcsolatos, erősnek tűnő elutasítás mértékét vizsgálva a célcsoportomat lecsökkentettem egyetemista társaimra, számukra készítettem egy kérdőívet, és a válaszaik alapján törekszem arra, hogy különböző törvényszerűségekre, tendenciákra mutassak rá. Érdekesség, hogy a pécsi egyetemisták lapjában, az UNIV-ban egyetlen cikk sem szerepelt a témában. A lapnak ugyan nem funkciója, hogy ilyen jellegű eseményekről tudósítson, ugyanakkor például

³ Henkel Krisztin: Negatív hír és következményei. Budapest, 2005. 29 p.

⁴ Beszámoló a Magyar Köztársaság Országgyűlése számára az MTV Közalapítvány Kuratóriumának 2000. január 1.-december 31. közötti tevékenységéről

⁵ A Média Törvény szövegéből <http://www.ortt.hu/uploads/9/11/12940687522010clxxxv.pdf>

az ELTE hallgatói a katasztrófa kezdetétől adtak közre tudományos cikkeket a témában.

Az általam összeállított, összesen 23 kérdésből álló kérdőívet 69-en töltötték ki értékelhetően.⁶ A válaszadók között 13 férfi, valamint 56 nő található. A legfiatalabb hallgató 19 éves, a legidősebb 31.

Többségük a Pázmány Péter Katolikus Egyetem (20 fő), illetve a Pécsi Tudományegyetem (17 fő) hallgatója. Ezenkívül heten az Eötvös Loránd Tudományegyetemre, valamint négyen a Szegedi Tudományegyetemre, hárman pedig és a Károli Gáspár Református Egyetemre járnak. Ketten-ketten töltötték ki a Debreceni-, a Miskolci-, a Kaposvári- és a Nyugat-magyarországi Egyetemről, valamint a Kodolányi János Főiskoláról és a Budapesti Gazdasági Főiskoláról. Egy-egy kitöltő jár a Pannon Egyetemre, a Nyíregyházi Főiskolára, a Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskolára, az Óbudai egyetemre, az Eötvös József Főiskolára és a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskolára. Csupán két személy nem adott meg pontos képzőhelyet. Összesen 18 különböző intézmény hallgatóinak képviselői találhatók a kitöltők között.

A kérdőív első felében a magyar médiatörvény fentebb idézett részével foglalkoztam. Különböző internetes hozzászólásokat idéztem, melyekről a kitöltőknek el kellett dönteniük, hogy mennyire értenek vele egyet. A következő öt válaszlehetőség közül választhattak: Teljes mértékben egyetértek, Inkább egyetértek, Semleges vagyok, Inkább nem értek egyet, Egyáltalán nem értek egyet.

A tizenegy állítást három kategóriára bontanám. Azokra, amelyek valamilyen negatív véleményt közvetítenek a döntéssel kapcsolatban; azokra, amelyek valamilyen szempontból támogatják; illetve azokra a kérdésekre, melyek semlegesek a törvény megítélésével kapcsolatban.

Azokat a válaszokat vizsgálva, melyek valamelyik szélsőséges véleményre utaló kérdésre érkeztek, az eredmény a következő: átlagosan 19-19-en adtak olyan választ egy-egy kérdésre, melyekkel támogatták, illetve tiltakoztak a döntéssel szemben. Vagyis elmondhatjuk, hogy a kérdés egyenlő arányban osztja meg az egyetemistákat.

A semlegesnek ítélték közül az „Eddig sem a különböző televíziók híradóiból szereztem be az információimat, ezután sem onnan fogom” – kijelentésre adott feleletek is meglepetést okoztak számomra. Húsz kitöltő teljes mértékben egyetértett, míg 12-en jelölték az „Inkább egyetértek” választ. Tizenkilenc válaszadó semlegesnek érezte magát. Tizenhárman adtak „Inkább nem értek egyet” feleletet, míg csak 5 egyetemista volt, aki egyáltalán nem értett egyet, vagyis a

⁶ A 74 kitöltött kérdőív közül 5 nem volt alkalmas a felhasználásra. Egyikük a felsőfokú intézményére vonatkozó kérdésre sem megfelelő választ adott, valamint az utolsó kérdésre, a megjegyzés részhez obszcén dolgokat írt. Mivel ezeknek a részeknek a kitöltését nem vette komolyan, így arra a következtetésre jutottam, hogy valószínűleg a kérdőív többi kérdését sem, így töröltem a mintából. Ezenkívül – a határozott kérés ellenére – három gimnazista, valamint egy dolgozó is kitöltötte, így őket is törölnöm kellett.

69 kitöltő közül mindössze 18-an tekintik elsődleges információforrásnak a televíziót.

Sokat hangoztatott kérdés a fiatalok negatív hozzáállása a különböző eseményekhez. Nem véletlenül született a vicc, miszerint a fiatalok 50%-a optimistán tekint a jövőre, a másik felének nincs pénze drogokra...

Az alábbiakban ismertetem a kérdőíves vizsgálat részleteit.

1. táblázat: Kérlek, jelöld be, mennyire értesz egyet a következő állításokkal! - A világban nap mint nap történnek jó dolgok. A hírekben inkább ezeket kéne hangsúlyozni.		
Válaszok	Válaszadók száma	Százalék
Teljes mértékben egyetértek	23	33%
Inkább egyetértek	20	29%
Semleges vagyok	11	19%
Inkább nem értek egyet	13	19%
Egyáltalán nem értek egyet	2	3%

Ám a táblázatban látható adatok szerint a fiatalok igenis kíváncsiak a pozitív töltetű hírekre és szeretnének több ilyen látni a különböző hírműsorokban.

Az „egyetértők” és a „nem egyetértők” közötti legnagyobb különbség a következő állításnál volt: „Még a 20%-ot is sokallom, ennél is kevesebb kellene.” Mindössze 7 egyetemista értett ezzel a kijelentéssel egyet (4 teljesen, 3 inkább), míg a 19 semleges mellett 43 kitöltő nem értett egyet (17 inkább nem, 26 egyáltalán nem). Ebből arra a következtetésre juthatunk, hogy még azok, akik támogatják a törvényt, sem gondolják úgy, hogy szükség lenne ennél nagyobb szigorításra, és elégedettek a jelenlegi előírásokkal.

A médiatörvény idézett cikkelyére vonatkozó kérdések után áttértem a japán katasztrófa sajtóvisszhangjának fogadtatására. Igyekeztem olyan kérdéseket összeállítani, melyből megtudhatom, mennyire van igény az ilyen katasztrófák bemutatására, illetve, hogy az igény hátterében mi áll. Pusztán információs éhség, vagy támogatási szándék is? Illetve kíváncsi voltam, hogy a korosztályom mennyire elégedett a média szolgáltatásaival.

A kérdőív első és második része közötti különbség elég látványos. Míg a fentebbi állításokkal kapcsolatban a válaszadók az összes válaszlehetőséget kihasználták, vagyis egyetlen olyan mező sem volt, amit valaki nem jelölt volna, addig a Japánnal kapcsolatos részekben több ilyenre is akadt példa.

Például senki sem értékelte úgy, hogy nem jutottak el hozzá konkrét információk. A válaszok alapján 12-en az elcsúszott műsorokból tájékozódtak, szintén ennyien tudatosan figyelték a híreket, 10-en pedig még a külföldi forrásokból is informálódtak. A kimagasló többség, 35 válaszadó, viszont nem ásta bele magát a témába, ám látott róla több műsort és olvasott több cikket.

A kitöltők legnagyobb része, összesen 40-en elégedettek voltak a magyar média nyújtotta információkkal, 12-en nem figyelték a témát annyira, hogy ítéletet alkothassanak, és mindössze ketten érezték úgy, hogy a kelleténél több információ jutott el hozzájuk. 15 kitöltő nem volt elégedett a hazánkba eljutó in-

formációkkal, közülük azonban 9-en kénytelenek voltak beérni vele, míg 6-an külföldi források felé fordultak.

A következő táblázatokból megállapíthatjuk, hogy a kérdőívet kitöltő hallgatók nagyon fontosnak tartották, hogy odafigyeljünk Japánra és segítsük őket, amiben csak lehet. Senki sem volt például, aki akár csak „Inkább nem értek egyet” választ jelölt volna a következő állításra: „A vörösiszap katasztrófájánál ők is segítettek nekünk, így nekünk is kötelességünk támogatni őket.”

2. táblázat: Kérlek, jelöld be, mennyire értesz egyet a következő állításokkal! - A vörösiszap katasztrófájánál ők is segítettek nekünk, így nekünk is kötelességünk támogatni őket.		
Válaszok	Válaszadók száma	Százalék
Teljes mértékben egyetértek	27	39%
Inkább egyetértek	26	38%
Semleges vagyok	16	23%
Inkább nem értek egyet	0	0%
Egyáltalán nem értek egyet	0	0%

A számok alapján arra következtethetünk, hogy a hallgatók még a hálából történő odafigyelésnél is fontosabbnak tartják az emberi összetartást.

3. táblázat: Kérlek, jelöld be, mennyire értesz egyet a következő állításokkal! - Bár Japán távoli ország, fontos, hogy az emberi összetartást szem előtt tartva figyeljünk rájuk.		
Válaszok	Válaszadók száma	Százalék
Teljes mértékben egyetértek	41	59%
Inkább egyetértek	21	30%
Semleges vagyok	6	9%
Inkább nem értek egyet	1	1%
Egyáltalán nem értek egyet	0	0%

A nagy többség pedig nem tartja mérvadónak a földrajzi távolságokat és úgy gondolja, hogy Japán gondjai valamilyen szinten a mi gondjaink is.

4. táblázat: Kérlek, jelöld be, mennyire értesz egyet a következő állításokkal! - Japán túl messze van, hogy minket bármiben is érintsen a dolog, ez az ő gondjuk.		
Válaszok	Válaszadók száma	Százalék
Teljes mértékben egyetértek	0	0%
Inkább egyetértek	1	1%
Semleges vagyok	4	6%
Inkább nem értek egyet	19	28%
Egyáltalán nem értek egyet	45	65%

Ezek nagyon szép statisztikák, amik után az ember azt a következtetést vonhatja le, hogy a mai egyetemisták igenis érdeklődőek és együttérzőek. Azonban teljesen más hozzáállást mutatnak a következő kérdésre adott válaszok: „Szerin-

ted a különböző médiumok milyen szinten kínáltak lehetőséget a jótékonyági megmozdulásokra?”

5. táblázat: Szerinted a különböző médiumok milyen szinten kínáltak lehetőséget a jótékonyági megmozdulásokra?		
Válaszok	Válaszadók száma	Százalék
Nem akartam adakozni, így nem is figyeltem a lehetőségeket.	7	10%
Nem akartam adakozni, de szerintem aki akart, annak volt lehetősége.	33	48%
Többet is találtam, főleg az interneten, elég lehetőségünk volt az adományozásra.	20	29%
Szerettem volna adakozni, de nem kaptam elég tájékoztatást a lehetőségeimről.	2	3%
Adományoztam, bár nem vagyok elégedett a lehetőségekkel.	3	4%
Adományoztam és sikerült a legmegfelelőbb módot kiválasztanom.	4	6%

Vagyis annak ellenére, hogy a válaszadók azt állítják, szerintük hálából és emberbaráti szeretetből oda kell figyelnünk Japánra, valamint az ő problémáik minket is érintenek, 58%-uk semmilyen különösebb motivációt nem érzett magában arra, hogy tegyen is valamit az ügy érdekében.

A kérdőív utolsó rubrikájában a kitöltők élhettek azzal a lehetőséggel, hogy különböző észrevételeiket megtegyék. Ezt csak kevesen, mindössze öten tették meg, ám ők hosszan fejtették ki a véleményüket. Az ő hozzászólásaikból idéznék most egy-egy részletet:

„A magyar médiára amúgy is jellemző, hogy legtöbbször hamis és torzított információt közölnek, a hírek igazságtartalmát se nagyon ellenőrizték. Igenis hasznos a média hivatalos szervek általi, véleménynyilvánítási szabadságot nem csorbító ellenőrzése.

A Japánban történt katasztrófa megrázó, de Magyarország nem az az ország, amelyiknek evvel kell foglalkoznia. Foglalkozzanak vele a stabil gazdasági helyzetben lévő országok.”

„A hírek elkendőzése egyáltalán nem csak a magyar média jellemzője. És legfőképpen semmi köze az új médiatörvényhez...”

Ha már a Japán példát vesszük elő, onnan nagyon sok hirt nem közöltek [...] De annak, hogy világszinten nem akarnak pánikot kelteni és elkendőzik a dolgokat, ismétlem, semmi köze ahhoz, hogy a magyar média a 20%-os-ra csökkentette a híradóban a bűnügyi vagy katasztrófákról szóló közlés mennyiségét. Lehet hogy sokan azt gondolják hogy ez a szólásszabadság megnyirbálása, de én úgy gondolom ha többet foglalkoznánk a pozitív dolgokkal, akkor kevesebb ember félne és több akarna tenni valamit a környezetéért.”

„Valóban fárasztó minden este azt hallani a híradóban, hogy hányan haltak meg, hányan robbantottak, kik sérültek meg a rablótámadásban, kit raboltak el

vagy erőszakoltak meg és így tovább. Viszont nem gondolom, hogy az jelenti a megoldást, ha nem tudják velünk, hogy mi történik a világban."

"a média (sajnos) a szörnyűségeket szereti leginkább mutatni az embereknek, mert abban van a nézettség."

"Az volt a benyomásom a magyar média hírközléséről az atomkatasztrófa kapcsán, hogy próbálták sokáig olyan megközelítésben tartani a dolgot, hogy "nem történt nagy baj", nincs ok az aggodalomra, holott nyilvánvaló volt már az elején, hogy hatalmas a probléma. Ezért nem lehet a magyar sajtót felelőssé tenni, mivel a nemzetközi média is így állt hozzá kezdetben."

A vélemények a csekély számuk miatt egyáltalán nem mutatnak rá nagy általánosságokra, de több kérdésre bennük rejtőzhet a megoldás. Például az első véleményből akár arra is következtethetnénk, hogy a hallgatók adakozási passzivitása lényegében csak az anyagi helyzetükön múlik, ám ahhoz egy jóval mélyebb és részletesebb kutatásra lenne szükség, hogy ezt egyértelműen kijelenthessük. Hiszen ami igaz egy-két emberre, még nem feltétlenül igaz a többségre is.

Ugyanakkor a vélemények több további kérdést is felvetnek, melyekkel szintén érdemes lenne egy mélyebb kutatás során foglalkozni. Az öt vélemény közül kettőben is találkozunk olyan kijelentéssel, amelyek arra utalnak, hogy írójuk hírtorzításokat lát a magyar médiában, de elfogadhatónak tartja, mert úgy gondolja, hogy ez globális jelenség. Vajon azok a kitöltők, akik úgy ítélték meg, hogy elégedettek voltak a média nyújtotta információkkal, ténylegesen elégedettek voltak, vagy csak valamilyen mentség alapján meggyőzték magukat az elégedettségükről?

A kutatás során olyan komoly kérdések merültek fel, melyek megválaszolására talán érdemes lenne indítani egy újabb kutatást.

Irodalom:

- Dr Aczél Petra: A manipuláció manipulációja: A médiahir. In: Képmás, 2008. október (2011-10-05) <http://www.aczelpetra.hu/index.php/publicisztikak/122-a-manipulacio-manipulacioja-a-mediahir>
- Bajomi-Lázár Péter: Média és politika. Budapest: PrintXBudavár K. Médiakutató Alapítvány, 2010
- Beszámoló a Magyar Köztársaság Országgyűlése számára az MTV Közalapítvány Kuratóriumának 2000. január 1.-december 31. közötti tevékenységéről (2011-10-05) <http://www.parlament.hu/irom36/4727/4727.htm>
- Henkel Krisztin: Negatív hír és következményei. Budapest, 2005 (2011-10-05) http://elib.kkf.hu/edip/D_11862.pdf
- Közetlemez, földrengés, cunami – A National Geographic cikke (2011-05-13) http://www.geographic.hu/Fold/2011/03/kozetlemezek_foldrenges_cunami
- Médiatörvény (2011-05-13) <http://www.ortt.hu/uploads/9/11/12940687522010clxxxv.pdf>
- MTA: Európát nem érinti a japán atomkatasztrófa hatása – A hírszerző című weboldal híre (2011-05-13) http://hirszerzo.hu/kulfold/20110318_japan_atomkatasztrofa_hatas
- Sipos Balázs: Média és demokrácia Magyarországon: A politikai média jelenkortörténete. Budapest: Napvilág, 2010